

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.6.59](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.6.59)

УДК 338:124

Є. В. Талавіра,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту,
Державний університет інфраструктури та технологій, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-1261-8321
Д. І. Калашник,
магістрант кафедри фінансів і кредиту,
Державний університет інфраструктури та технологій, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-9361-7530

АНАЛІЗ ПРИЧИН СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

E. Talavira
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor, Department of Finance and Credit,
State University of Infrastructure and Technologies, Kyiv
D. Kalashnik
Master of Finance and Credit Department, State University of Infrastructure and Technology, Kyiv

ANALYSIS OF THE CAUSES OF THE CURRENT FINANCIAL CRISIS IN THE CONTEXT OF THE FINANCIAL SECURITY OF THE STATE

В статті досліджено поняття «безпека», «фінансова безпека», визначено, що безпека виступає станом об'єкту захисту, який відрізняється динамічною стабільністю та своєчасною можливістю вплинути на хід подій, з метою збереження цього об'єкту. Визначено, що соціальні загрози фінансовій безпеці, пов'язані з проблемами ринку праці. Розглянено сутність глобальної фінансово-економічної кризи та головні її прояви. Надано оцінку та визначено причини і наслідки впливу глобальної фінансової кризи на розвиток національної економіки. Проведено аналіз прогнозних даних експертів щодо реалій та перспектив української економіки, здійснено порівняння з попередніми фінансово-економічними кризовими періодами нашої країни. Визначено основні рекомендації щодо подолання негативних явищ в економіці та створенні сприятливих умов, які б спонукали державу до швидкого виходу з кризи, з найменшими, з можливих, ризиками.

The article examines the theoretical aspects of the terms "security" and "financial security". It is determined that social threats to financial security are related to labor market problems. The essence of the global financial and economic crisis and its main manifestations are considered. It is determined that the concept of "crisis" is characterized by cyclicity, so the first task is to prevent crisis phenomena, if it is not possible to predict and avoid them. There are two main economic approaches that would help identify the real causes of the crisis in the economy, as well as encourage the search for mechanisms to stabilize and restore financial stability. It is determined that one of the most important factors in the new wave of crisis in the domestic economy was the coronavirus (COVID-19), which affected China and then the rest of the world. The main current threats to the Ukrainian economy have been identified, including, first of all: the global scale of the

coronavirus, a sharp decline in stock indices, declining capital invested in developing countries, a corresponding decline in world demand for raw materials, oil wars and more. The unfavorable climate on the labor market in Ukraine, which has developed in our country under the influence of the prevailing financial and economic crisis, is analyzed. An estimate of the unemployment rate in the country for nineteen years is given. The level of GDP for the period from 2012 to 2019 was studied, as well as an analysis of the dynamics of the consumer price index. The main risks for the domestic economy during the global crisis are highlighted, namely: the probability of significant devaluation of the national currency, increased unemployment problems, further rising inflation, falling industrial production, lack of sustainable state budget revenues. The causes and consequences of the impact of the global financial crisis on the development of the national economy are analyzed and determined. An analysis of forecast data of experts on the realities and prospects of the Ukrainian economy, a comparison with previous financial and economic crisis periods of our country. The main recommendations for overcoming the negative phenomena in the economy and creating favorable conditions that would encourage the state to quickly emerge from the crisis, with the least possible risks.

Ключові слова: безпека; фінансова безпека; криза; глобалізація; трансформація; фінансові системи; національна економіка.

Keywords: security; financial security; crisis; globalization; transformation; financial systems; national economy.

Постановка проблеми. Фінансова безпека держави – це ступінь захищеності фінансових інтересів держави, стан фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, податкової, валютної, банківської, інвестиційної, митно-тарифної, розрахункової та фондової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, спроможністю держави ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси, достатні для задоволення її потреб, шляхом виконання зобов'язань і забезпечення соціально-економічного розвитку [1].

Невирішеність проблем у цій сфері не дозволяє забезпечити відповідний рівень фінансового захисту та зростання, і тим самим, ускладнює здійснення ефективної реструктуризації економіки. Надзвичайно актуальним напрямком наразі є питання забезпечення фінансової безпеки та її складників, а також ефективного управління ними. Це зумовлено посиленням прагненням уряду кожної держави до досягнення безпечної міри фінансової складової, що є дуже вагомим в умовах складних трансформаційних процесів і глобалізаційних економічних дисбалансів.

Фінансова глобалізація, яка отримала свій розвиток в сьогоденні, виступає вагомим чинником становлення не тільки української економіки, а й всієї національної фінансової системи. Проте, стихійні процеси такої глобалізації посилюють диспропорції в розвитку світової економіки. Зокрема, відсутність рівноваги на валютних ринках, тіньові процеси в економіці, нестабільний стан банківської системи, створили передумови для виникнення фінансової кризи, від якої, звичайно ж, потерпає і світова економіка. Для того, щоб уникнути таких наслідків, необхідно зрозуміти та спробувати нейтралізувати ті причини, що породжують кризу, її глибину і тривалість. Події та їх зв'язок на світових фінансових ринках обумовлюють глибину впливу цього процесу на національні економіки.

Дана стаття присвячена проведенню аналізу причин виникнення фінансово-економічної кризи, головних її проявів, а також безпосереднього впливу на фінансову безпеку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання та держави, її впливами, складовими, розвитком та вдосконаленням, присвячено немало наукових праць, серед яких роботи Ареф'єва О.В.[2], Блажевича О.Г., Бойкевича О.Р., Васильцева О.С., Демченка І.В., Єрмошенко М.М., Каргузова Є.П., Кириченко О.А., Мойсеєнка І.П., Шлемко В.Т. та ін.

Утім у науковій літературі немає єдиного та чіткого сформульованого підходу щодо трактування цього поняття, а думки науковців розходяться при визначенні елементів та складових фінансової безпеки.

Питанням причини виникнення фінансово-економічної кризи та економічних циклів присвячено багато обґрунтованих досліджень представників різних економічних течій та шкіл. У працях класичної економічної теорії А. Сміта, Д. Рікардо, Т. Мальтуса, а також К.Маркса аналізується криза як економічна категорія, називаються причини економічної кризи перевиробництва.

Проблемами вимірювання темпів розвитку глобалізаційних процесів у цілому і світових фінансах присвячені праці вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема Т.Андерсена, Б. Губського, О. Рогача, Д. Хансона, П. Хонохана та інших.

Проте, подальший ефективний розвиток вітчизняної економіки потребує переусвідомлення причин

кризових явищ у світовому просторі.

Метою статті є вивчення теоретичних та практичних аспектів фінансової безпеки держави, розкриття сутності дослідження впливу фінансово-економічної кризи на стан фінансової безпеки країни, з'ясування особливості її протікання та визначення шляхів подолання негативних економічних явищ.

Виклад основного матеріалу. Наше сторіччя характеризується стрімкими процесами глобалізації та інтеграції господарської діяльності, що є передумовами формування єдиного глобального світового господарства. У світовому економічному просторі між країнами йде боротьба за обмежені економічні ресурси та відстоювання економічних інтересів. Такі умови призводять до виникнення певних загроз та небезпек нашої країни.

Дія внутрішніх та зовнішніх ризиків виявляється, передусім, на рівні суб'єктів господарювання. Проблему гарантування економічної безпеки підприємства потрібно вважати одним з найважливіших чинників, який багато в чому визначає стан фінансової безпеки галузі, регіону та, в цілому, країни.

Безпека - це стан об'єкту захисту, який відрізняється динамічною стабільністю та своєчасною можливістю вплинути на хід подій, з метою збереження цього об'єкту [1].

Джерела небезпеки – це потенційна можливість порушення функціонування та розвитку об'єкта. Такими джерелами є умови і чинники, які у різній сукупності виявляють чи знаходять ворожі наміри, шкідливі властивості, тощо [1].

Наявність у складі економічної безпеки підприємства фінансової складової має суттєве методологічне і методичне значення.

Поняття «фінансова безпека підприємства» має враховувати сутність фінансової безпеки держави, під якою розуміється такий стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх та зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і населення [5].

До складу фінансових інструментів можна віднести: платіжні інструменти, кредитні інструменти, депозитні та інвестиційні інструменти, інструменти страхування.

Криза виступає явищем, якому притаманна циклічність, тому важливо це усвідомлювати, а також намагатися попередити його, так як взагалі уникнути його наслідків навряд чи вдасться.

Функціонування ринкової економічної системи в умовах відкритості економіки та глобалізації неминує стикається з кризовими явищами. Одним з основних недоліків ринкової системи є те, що ринкове саморегулювання на певному етапі зумовлює циклічність економічного розвитку та економічну кризу.

Фінансова глобалізація, яка отримала свій розвиток в сьогоденні, виступає вагомим чинником становлення не тільки української економіки, а й всієї національної фінансової системи.

Світова фінансова криза, яка розпочала свій старт з осені 2008 року, поставила перед економістами, політиками та експертами питання щодо виявлення справжніх її причин виникнення, а також підштовхнула до пошуку механізмів, які б сприяли стабілізації та відновлення фінансової стійкості. Здебільшого, економісти виділяють два основних підходи щодо дослідження цих важливих питань.

Щодо першого підходу, то його ґрунтування відбувається у відповідності трактування сучасної кризи із використанням знань, які спираються на питання циклічності економіки. Такий підхід заснований на визначенні очікуваної точки виходу з кризи і створення умов для повернення динаміки на висхідну траєкторію.

Другий підхід базується на виявленні відхилень, та порівняння їх між поточною та попередньою кризами. Щодо цього підходу, то він спирається на пошук абсолютно нових рішень, які можуть бути використані для подолання кризи.

Поточна фінансова криза набула розмірів світового масштабу, тому з початку 2019 року робиться акцент на необхідність розробки реакційних заходів на події, які відбуваються у сьогоденні. Падіння фондових бірж, збільшення обсягів світового боргу, за відсутності адекватних стратегій виплат, наростання торговельних воєн, падіння цін на сировинні продукти – ці події останніх років є чинниками, що загострюють ситуацію у світовій економіці.

Глобальна фінансова криза 2020 року — глибока фінансова явище, найгірша криза з часів великої депресії і 2008 року, яка перебуває в активній фазі станом на квітень 2020. Кризові процеси з'явилися вже у лютому-березні, продовжились і у квітні 2020 року під час падіння світового фондового ринку. Поштовхом до падіння став коронавірус (COVID-19), що вразив Китай, а потім і решту світу.

Прогнози експертів невтішні для української економіки і будуть носити досить руйнівний характер, по аналогії із 2008-2009 роками. Звичайно ж, не забуваємо про 2014-2015 рр., коли наша країна в повному обсязі відчула військову агресію з боку Росії, що, мало безпосередньо негативний вплив на економіку України.

Але, в умовах, що склалися на сьогоднішній день в усьому світі, потрібно шукати шляхи виходу з кризи з мінімальними втратами.

Визначено, що основними загрозами для української економіки є:

- страх перед кризою. Паніка, пригнічений настрій серед українських громадян, суб'єктів господарювання та інвесторів є головним ризиком для української економіки. Світові фінансові ринки здатні реагувати на страх людей перед кризовими явищами і ця тенденція має відображення і в нашій країні. Швидке здешевлення гривні є результатом кризових проявів. І це після того, як вона мала вже тенденцію до зміцнення;
- ризик дефолту. У 2020 році повинні були здійснитись виплати нашої країни та суб'єктів

господарювання за борговими зобов'язаннями (понад 15 мільярдів доларів). Звичайно ж, це є тягарем для нашої країни, особливо в умовах постійного бюджетного дефіциту та спаду економічного зростання. Можливе припинення роботи з МВФ, який надає нашій країні позики під найнижчий відсоток за умови проведення відповідних реформ, є найбільшою нинішньою загрозою для української економіки та фінансової системи [4];

- падіння промисловості. В Україні відмічається падіння промислового виробництва, а також здешевлення промислової продукції, що значно зменшує доходи галузі. Кризові події у світі тягнуть за собою зменшення попиту на ринках сировини. А експорт нашої країни – це, здебільшого, сировинні товари. Найбільше падіння у промисловості демонструє металургічна промисловість та виступає лідером щодо спаду по основним показникам;

- скорочення споживання у світі. Зменшення споживчої зацікавленості та обсягів міжнародної торгівлі є наслідком не лише пандемії коронавірусу, але й спаду на провідних світових фондових ринках. Нафтові суперечки йдуть також не на користь. Зменшення попиту на вітчизняну сировину, падіння рівня світових цін на українську експортовану продукцію, знецінення гривні – все це чекає в найближчий час нашу країну;

- зменшення переказів від заробітчан. Перекази від українських заробітчан мають вагомий вплив на українську економіку та становлять конкуренцію як потоку іноземних інвестицій в українську промисловість, так і траншам за рік від МВФ. Наразі очікується зменшення таких переказів через пандемію, так як відтік українців з-за кордону має величезні обсяги.

В умовах економічної кризи сформувався дуже несприятливий клімат на ринку праці в Україні. На сьогодні кількість безробітних громадян набуває масового характеру. Безробіття завдає шкоди життєвим потребам людей, не дає можливості застосувати свої вміння, призводить до психологічного стресу, оскільки виникає необхідність забезпечення нормального життя для своєї сім'ї.

Таблиця 1.
Рівень безробіття в Україні з 2000 по 2019 рр.

Рівень безробіття в Україні з 2000 по 2019 рр. (кількість населення в тис.)						
	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття	Зареєстрованих безробітних
2000	48923,2	21150,7	18520,7	2630,0	12,4%	1178,7
2001	48457,1	20893,6	18453,3	2440,3	11,7%	1063,2
2002	48003,5	20669,5	18540,9	2128,6	10,3%	1028,1
2003	47622,4	20618,1	18624,1	1994,0	9,7%	1024,2
2004	47280,8	20582,5	18694,3	1888,2	9,2%	975,5
2005	46929,5	20481,7	18886,5	1595,2	7,8%	891,9
2006	46646,0	20545,9	19032,2	1513,7	7,4%	784,5
2007	46372,7	20606,2	19189,5	1416,7	6,9%	673,1
2008	46143,7	20675,7	19251,7	1424,0	6,9%	596,0
2009	45962,9	20321,6	18365,0	1956,6	9,6%	693,1
2010	45778,5	20220,7	18436,5	1784,2	8,8%	452,1
2011	45633,6	20247,9	18516,2	1731,7	8,6%	505,3
2012	45553,0	20393,5	18736,9	1656,6	8,1%	467,7
2013	45426,2	20478,2	18901,8	1576,4	7,7%	487,6
2014	42928,9	19035,2	17188,1	1847,1	9,7%	458,6
2015	42760,5	17396,0	15742,0	1654,0	9,5%	461,1
2016	42584,5	17303,6	15626,1	1677,5	9,7%	407,2
2017	42386,4	17193,2	15495,9	1697,3	9,9%	352,5
2018	42153,2	17296,2	15718,6	1577,6	9,1%	341,7
2019	41902,4	17381,8	15894,9	1486,9	8,6%	338,2

З 2014 р. – без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу)

Складено за даними Міністерства фінансів України [9]

Зайнятість в Україні має свої особливості, викликані сучасними проблемами трансформацій: низька ціна робочої сили, великі масштаби неформальної зайнятості. Відсутність можливості працювати і заробляти собі на життя, ці наслідки безробіття порушують право людини на достатній рівень життя, що є важливим соціальним правом в демократичній країні.

Під час економічної кризи безробіття населення, здатного до праці, є гострою проблемою. Це соціальне зло на загально-соціальному рівні є наслідком:

1. Бідності певних груп.
2. Небажаної міграції.
3. Зростання проявів асоціальної поведінки.
4. Появи радикальних субкультур.

5. Збільшення конфліктності в суспільстві.

Негативна політика української влади в цьому привела до зменшення кількості вакансій, спірних вимог до якості роботи працівника, збільшення кількості роботи з небезпечними умовами.

На особистісному рівні причинами виникнення безробіття можна визначити: зниження рівня освіти, втрата високого рівня кваліфікації, відсутність ринкової мотивації (незатребуваність).

Проблема безробіття є однією з головних серед глобальних проблем сучасності. Для деяких країн вона є постійним кошмаром, для інших - важелем підвищення продуктивності праці, для третіх - і першим, і другим, для четвертих - це нова проблема.

Для України - це нова проблема. Вона породжує суперечки, страх, демагогічні спекуляції.

Поки що, як відмічають провідні експерти, наша країна, знаходиться не в найгіршому стані. Центробанк здійснює контроль внутрішнього середовища на фінансовому ринку, рівень інфляції досить невисокий, маємо не надто перекредитовану економіку та можливості для подальшого зростання ВВП.

Таблиця 2.

Рівень валового внутрішнього продукту в Україні За період 2012 - 2019 рр., млрд. грн.

Рік	Номінальний ВВП (в фактичних цінах)	Реальний ВВП (в цінах минулого року)	Різниця (реальний-номінальний)	
2012	1408,889	1304,064	-104825	-7,4%
2013	1454,931	1410,609	-44322	-3,0%
2014	1566,728	1365,123	-201605	-12,9%
2015	1979,458	1430,29	-549168	-27,7%
2016	2383,182	2034,43	-348752	-14,6%
2017	2982,92	2445,587	-537333	-18,0%
2018	3558,706	3083,409	-475297	-13,4%
2019	3974,564	3675,728	-298836	-7,5%

Складено за даними Міністерства фінансів України [9]

Індекс інфляції, або, теж саме, що індекс споживчих цін – показник, що характеризує зміни загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невикористаного споживання[9].

Індекс споживчих цін відображає зміни фіксованого споживчого набору товарів та послуг в поточному періоді відносно попереднього [9].

Таблиця 3.

Зведена таблиця індексів споживчих цін за 2016-2020 рр.(%)

	2016	2017	2018	2019	2020
січень	100,9	101,1	101,5	101	100,2
лютий	99,6	101	100,9	100,5	99,7
березень	101	101,8	101,1	100,9	100,8
квітень	103,5	100,9	100,8	101	100,8
травень	100,1	101,3	100	100,7	
червень	99,8	101,6	100	99,5	
липень	99,9	100,2	99,3	99,4	
серпень	99,7	99,9	100	99,7	
вересень	101,8	102	101,9	100,7	
жовтень	102,8	101,2	101,7	100,7	
листопад	101,8	100,9	101,4	100,1	
грудень	100,9	101	100,8	99,8	
За рік	112,4	113,7	109,8	104,1	101,5

Значення індексу подаються відносно попереднього місяця

Складено за даними Міністерства фінансів України [9]

Можна відзначити, що індекс інфляції в квітні 2020 року склав 100,8%, а базовий індекс інфляції досяг рівня 100,4%.

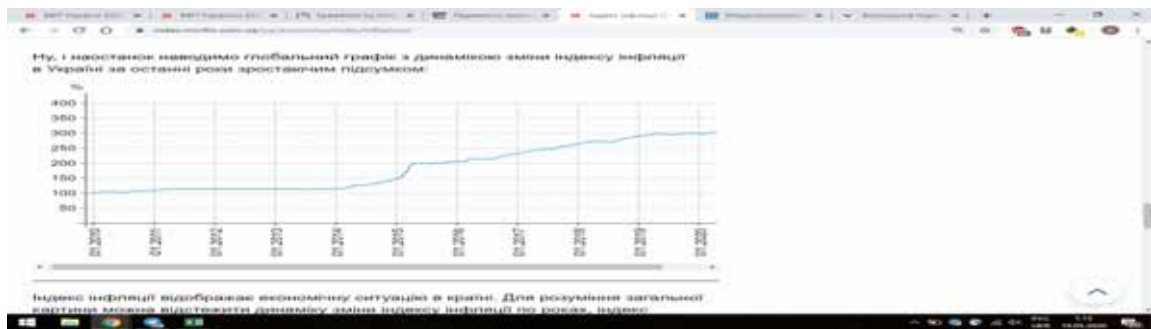

Рис. 1. Динаміка індексу інфляції в Україні за 2010-2020 роки, %, [9]

Але, основні ризики залишаються тими ж самими, що й у попередні роки: маємо залежну від зовнішньої ситуації економіку, несприятливий інноваційно-інвестиційний клімат, кредитні зобов'язання гальмування розвитку малого і середнього бізнесу.

Отже, українську економіку чекають скрутні часи в світі останніх подій. Неконтрольованість та некерованість процесами – одні з найбільших викликів для вітчизняної економіки.

Основними ризиками для національної економіки під час світової кризи виступає ймовірність суттєвої девальвації національної валюти, збільшені масштаби проблем із безробіттям. Безпосередній вплив мають та виступають додатковими факторами масштабної кризи: подальше зростання показника інфляції, падіння промислового виробництва, відсутність сталих надходжень до державного бюджету.

Стрімке падіння світової економіки відгукнеться для українських реалій дефолтом та повним перезавантаженням фінансового і промислового секторів. Також, досить суттєвою проблемою продовжує залишатися воєнна агресія з боку Росії та можливість розгортання нових військових дій на Сході України.

На сьогоднішній момент протистоянням кризі можуть стати впровадження реформ та виконання зобов'язань, взятих на себе в рамках співпраці із МВФ, а також залучення нових інвесторів у вітчизняну економіку, та обов'язковий пошук нових ринків збуту вітчизняної продукції.

Можна відмітити, все ж таки, позитивні тенденції, які полягають в тому, що на відміну від 2008-2009-х років, наразі, вітчизняна економіка розширила спектр галузей, якими може «перекривати» надходження валюти на внутрішні ринки. Але, потужного зростання промислового виробництва все ж таки не відбулося у динаміці за останні десять років.

Криза виступає явищем, якому притаманна циклічність, тому важливо це усвідомлювати, а також намагатися попередити його, так як взагалі уникнути його наслідків навряд чи вдасться, але можна такі наслідки мінімізувати і дати відповідні шанси нашій країні вийти достойно з ситуації, що склалася.

По-перше, це «довіра донорів». На сьогодні метою української економіки є спроба вийти зі світової кризи з мінімальними наслідками. Але, це можливо, за умов підтримки так названих «міжнародних донорів», одним з яких виступає Міжнародний валютний фонд. Необхідно обов'язкове виконання умов та укладення нової програми, які висунули представники МВФ.

По-друге, це - дерегуляція. Для зміцнення національної економіки в умовах кризи, необхідно збільшення економічних свобод в Україні. Започаткування податкових канікул, спрощення податкової системи, запровадження податку на виведений капітал, тимчасовий мораторій на перевірки бізнесу, впровадження реформи трудового законодавства, а також земельної реформи – все це може стати міцним стимулом економічного відновлення економіки країни.

По-третє, запас міцності. Поки що, як відмічають провідні експерти, наша країна, знаходиться не в найгіршому стані. Центробанк здійснює контроль внутрішнього середовища на фінансовому ринку, рівень інфляції досить невисокий, маємо не надто перекредитовану економіку та можливості для подальшого зростання ВВП [4].

І, нарешті, - стимул для деяких галузей. Продовольчий ринок нашої країни може зазнати меншого падіння, ніж світова економіка в цілому, а то й зберегти зростання. Українці скуповують певні продукти харчування, в зв'язку з епідемічними явищами; відмічаємо інвестиційні вливання у медицину та науку, на тлі останніх подій; в умовах карантину конкурентні переваги отримують служби доставки товарів та послуг, а також ті компанії, які мають можливість надавати послуги та працювати дистанційно. Туристична галузь в даній ситуації є вразливою, але зменшення туристів за кордон з України обмежило відтік валютних ресурсів з ринку та зменшить девальвацію гривні.

Також позитивним є здешевлення енергоносіїв. Україна - імпортер нафти і газу; так прискорення падіння світових індексів для вітчизняної економіки є позитивним явищем. Держава має можливість накопичувати газ у підземних сховищах, враховуючи сприятливий рівень цін. Значне здешевлення енергоносіїв знижує собівартість вітчизняних товарів, надаючи ним конкурентні переваги.

Звичайно ж, можна констатувати, що через пандемію коронавірусу світові показники зростання економіки у 2020 році однозначно буде меншим, ніж за минулі роки, але робити прогнози ще зарано, враховуючи невизначеність щодо подальшого поширення корона вірусу. Провідні аналітики Міжнародного валютного фонду у 2019-му році безпосередньо коригували цифру її зростання, в бік зниження. За попередніми

даними воно становитиме 3,6%, далі чекаємо зниження до 3,5%, потім було озвучено 3% [8].

2021 рік може бути ознаменований піковими кризовими економічними значеннями. Провідні економісти прогнозують перерозподіл капіталів на світовому рівні, так як головними загрозами для людства наразі є бідність та впевнено зростаюча нерівність.

Висновки. Проблема забезпечення фінансової безпеки багатогранна. Вона може проявлятися у всіх сферах життєдіяльності суспільства, в той же час особливе значення має її економічний і соціальний аспект. У цих сферах постійно виникають і формуються різні загрози, від яких необхідно захищати державу та суспільство за допомогою продуманої політики протидії розвитку загроз.

Загалом, загрозами для української економіки виступають, насамперед: глобальний масштаб поширення коронавірусу, стрімке падіння біржових індексів, зменшення інвестованого капіталу з країн, які розвиваються, відповідне зменшення попиту на світових ринках сировини, нафтові війни та інше. Поштовхом, який світова криза може надати національній економіці, може виступати перезавантаження структури надходжень та витрат з державного бюджету. Нагальної зміни та розвитку потребує банківський сектор, система пенсійного забезпечення, а також – зміна ставлення до соціальних виплат.

В умовах фінансово-економічної кризи, яка охопила реальний та фінансовий сектори економіки, держава повинна використати всі наявні економічні інструменти для відновлення довіри до грошової одиниці, кредитно-банківської системи, довіри між учасниками ринку. Система фінансових інститутів повинна забезпечити макроекономічні пропорції між споживанням, заощадженнями та інвестиціями.

Список літератури.

1. Антоненко В. М. Методичні підходи до аналізу фінансової безпеки підприємств паливно-енергетичного комплексу України / В. М. Антоненко, Г. О. Портнова // Научные труды ДонНТУ. – 2009. – Вып. 36-1. – С. 297-293. – (Серия «Экономика»).
2. Ареф'єва О. В. Наукові основи формування економічної безпеки підприємств // Недержавна система безпеки підприємства як суб'єкт національної безпеки України. – К.: Видавництво Європейського університету, 2001. – 480 с.
3. Бобиль В. Аналіз причин сучасної економічної кризи в Україні / В. Бобиль // Регіональна економіка. – 2011. – № 1. – С. 79-84.
4. Борищук А.О. Аналіз рівня безробіття в Україні /А.О. Борищук, К.Д.Семенова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць.28.09.2017. - №3. - С.2.
5. Войнаренко М. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства на основі оцінки відхилень порогових показників / М. П. Войнаренко, О. Ф. Яременко // Економіст. – 2008. – № 12. – С. 60-63.
6. Державна служба зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350809>.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/rp/sz_br/sz_br_u/kzbr_m_u2016.htm.
8. Ослунд А. Кризис: причины и последствия. Независимая информация и аналитика из США «Washington Profile» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.washprofile.org/ru/node/8204>.
9. Сайт інформаційного агентства «Мінфін» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/2020/06/02/40777208/>.
10. Шавкун В.М. Глобальна фінансово-економічна криза та її вплив на економіку України /В.М.Шавкун// Вісник Хмельницького національного університету. – 2011, №2, Т.3. – С.228-23.

References.

1. Antonenko, V. M. and Portnova, H. O. (2009), "Methodical approaches to the analysis of financial security of enterprises of fuel and energy complex of Ukraine", *Nauchnye trudy DonNTU. Serija «Jekonomika»*, vol. 36-1. – S. 297-293..
2. Arefieva, O. V. (2001), *Naukovi osnovy formuvannia ekonomichnoi bezpeky pidprijemstv. Nderzhavna systema bezpeky pidprijemstva yak subiekt natsionalnoi bezpeky Ukrainy* [Scientific bases of formation of economic security of enterprises. Non-state system of enterprise security as a subject of national security of Ukraine], Vydavnytstvo Yevropeiskoho universytetu, Kyiv, Ukraine, P. 480.
3. Bobyl, V. (2011), "Analysis of the causes of the current economic crisis in Ukraine", *Rehionalna ekonomika*, vol. 1, pp. 79-84.
4. Boryshchuk, A.O. and Semenova, K.D. (2017), "Analysis of the unemployment rate in Ukraine", *Statystyka – instrument sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen: zbirnyk naukovykh studentskykh prats*, vol. 3, p. 2.
5. Voinarenko, M. P. and Yaremenko, O. F. (2008), "Management of financial and economic security of the enterprise on the basis of estimation of deviations of threshold indicators", *Ekonomist*, vol. 12, pp. 60-63.
6. State Employment Service, [Online], available at: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350809>.
7. State Statistics Service of Ukraine, [[Online], available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/rp/sz_br/sz_br_u/kzbr_m_u2016.htm.
8. Oslund, A. "Crisis: causes and consequences. Independent information and analytics from USA «Washington Profile»", [Online], available at: <http://www.washprofile.org/ru/node/8204>.

9. Website of the information agency «Minfin» [Online], available at: <https://minfin.com.ua/ua/2020/06/02/40777208/>.

10. Shavkun, V.M. (2011), "Global financial and economic crisis and its impact on the economy of Ukraine", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, issue. 2, vol. 3, pp.228-23.

Стаття надійшла до редакції 03.06.2020 р.